

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 373/2023-32

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], zastúpenej Advokátskou kanceláriou Babjak s. r. o., Zvonárska 8, Košice, IČO 54 542 286, v mene ktorej koná JUDr. Martin Babjak, advokát, proti postupu Okresného súdu Michalovce v konaní vedenom pod sp. zn. 23 P 219/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Michalovce v konaní vedenom pod sp. zn. 23 P 219/2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Michalovce **prikazuje**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 23 P 219/2019 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadosťučinenie v sume **2 000 eur**, ktoré **je** Okresný súd Michalovce **povinný** zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Michalovce **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **796,28 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 23. júna 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov

podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Michalovce (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 23 P 219/2019 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľka žiada, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietahov. Zároveň žiada o priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 4 000 eur a náhrady trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že napadnuté konanie začalo 26. marca 2019 doručením návrhu sťažovateľky Okresnému súdu Košice II. Predmetom návrhu je rozvod manželstva a úprava práv a povinností k maloletému dieťaťu. Vzhľadom na to, že odporca je sudcom Okresného súdu Košice II, Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) uznesením č. k. 13 NcC 18/2019 z 11. novembra 2019 prikázal vec na rozhodnutie okresnému súdu. Okresný súd vo veci rozhodol rozsudkom č. k. 23 P 219/2019 zo 7. decembra 2021 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“), ktorým manželstvo rozviedol, maloletého [REDAKOVANÉ] (ďalej len „maloletý“) zveril do osobnej starostlivosti sťažovateľky, upravil styk odporcu s maloletým a zároveň zaviazal odporcu prispievať na výchovu a výživu maloletého vo výške 300 eur mesačne a poukazovať sumu 100 eur na tvorbu úspor maloletého na účet, ktorý odporca zriadi.

3. Proti rozsudku okresného súdu podali odvolanie sťažovateľka aj odporca. O odvolaniach rozhodol krajský súd rozsudkom č. k. 8 CoP 95/2022 z 23. novembra 2022 tak, že potvrdil rozsudok okresného súdu v napadnutom výroku X, zmenil rozsudok v napadnutých výrokoch IV, V, VI, zmenil rozsudok v napadnutom výroku VIII, zmenil rozsudok v napadnutom výroku IX, zrušil rozsudok v napadnutom výroku XII a napokon zrušil rozsudok v napadnutom výroku XI a v tomto rozsahu vec vrátil okresnému súdu. Vo vzťahu k dôvodom zrušenia rozsudku vo výroku XI a vrátenia veci okresnému súdu krajský súd uviedol, že okresný súd postupoval v rozpore s § 63 ods. 3 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“), keď uložil povinnosť zriadiť účet pre maloletého odporcovi, hoci z daného ustanovenia vyplýva, že účet zriadi ten rodič, ktorému je maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti. Zároveň okresnému súdu vytkol, že v odôvodnení rozsudku absentujú akékoľvek úvahy o zistených pomeroch na strane odporcu umožňujúce zaviazat' ho na tvorbu úspor. Proti rozsudku krajského súdu v časti výrokov II, IV a V podal odporca dovolanie 17. februára 2023, o ktorom Najvyšší súd Slovenskej republiky dosiaľ nerozhodol.

4. Od zrušenia veci krajským súdom vo vymedzených častiach (t. j. výživné na tvorbu úspor) do dňa podania ústavnej sťažnosti okresný súd v merite veci nerozhodol.

5. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 373/2023-12 z 10. augusta 2023 bola ústavná sťažnosť sťažovateľky prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Argumentácia sťažovateľky

6. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti zrekapitulovala doterajší priebeh napadnutého konania, pričom v podstatnom uviedla, že po podaní návrhu na začatie konania 26. marca 2019 bolo prvé pojednávanie uskutočnené až po roku, konkrétne 12. marca 2020, hoci zo súdneho spisu je zrejmé, že to bolo z dôvodu, že odporca je sudcom Okresného súdu Košice II, ktorý bol vo veci miestne príslušný, a po viacerých rozhodnutiach bola vec napokon prikázaná okresnému súdu. Tento postup

však ide na ťarchu všeobecných súdov, ktoré sú povinné zabezpečiť, aby tieto skutočnosti nepretržite nepredlžovali konania.

7. Po vykonaní prvého pojednávania 12. marca 2020, ktoré bolo odročené bez nariadenia znaleckého dokazovania, okresný súd vydal uznesenie o nariadení znaleckého dokazovania až po 3 a pol mesiaci. Po uskutočnení druhého pojednávania 22. apríla 2021, na ktorom bolo odporcovi uložené sa vyjadriť k viacerým okolnostiam, pričom túto povinnosť si v lehote splnil, bolo ďalšie pojednávanie nariadené až na 4. november 2021.

8. Podľa názoru sťažovateľky bol rozsudok okresného súdu v časti týkajúcej sa výroku o výživnom na tvorbu úspor krajským súdom zrušený aj z dôvodu absolútne elementárneho pochybenia, keď okresný súd v rozpore s § 63 ods. 3 zákona o rodine uložil odporcovi povinnosť zriadiť účet v prospech maloletého, na ktorý má prispievať. Po zrušení rozsudku okresného súdu krajským súdom v časti výroku o výživnom na tvorbu úspor (23. novembra 2022) je okresný súd nečinný a do dňa podania ústavnej sťažnosti neuskutočnil žiadny úkon smerujúci k rozhodnutiu vo veci.

9. Podľa sťažovateľky ide po skutkovej a právnej stránke o pomerne jednoduché konanie, ktoré tvorí bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov. Hoci tieto typy konania sa vyznačujú v značnej časti prípadov potrebou vykonania znaleckého dokazovania, sú obdobné konania súdmi rozhodované v absolútnej väčšine prípadov v období pár mesiacov až dvoch rokov.

10. Podľa názoru sťažovateľky celková neprímeraná dĺžka konania v zásade nebola zapríčinená správaním účastníkov konania, pričom sťažovateľka bola počas celej dĺžky konania súčinná, bezodkladne predkladala všetky potrebné listinné dôkazy a mnohokrát okresný súd urgovala na účely čo najskoršieho ukončenia konania.

11. Zbytočné prietahy v napadnutom konaní boli podľa sťažovateľky zapríčinené výlučne postupom okresného súdu, pričom nečinnosť a nesústredený postup okresného súdu má za následok porušenie sťažovateľkou označených práv.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

12. Na výzvu ústavného súdu písomne reagoval predseda okresného súdu, ktorý k svojmu vyjadreniu pripojil chronologický prehľad procesných úkonov súdu v napadnutom konaní. Podľa neho je nesporné, že napadnuté konanie sa vedie od roku 2019, avšak podstatný vplyv na dĺžku napadnutého konania mala skutočnosť, že vzťahy navrhovateľky a odporcu (bývalých manželov) sú vážne narušené. Na vážne narušené vzťahy účastníkov konania poukázal aj krajský súd v zrušujúcom rozhodnutí, ktorého obsah predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení citoval. Zároveň poukázal na skutočnosť, že s napadnutým konaním sa súbežne viedlo (resp. stále vedie) niekoľko iných súvisiacich konaní. Na margo správania účastníkov konania podotkol, že napriek právnemu zastúpeniu oboch účastníkov konania, títo opakovane podávali súdu mnohostranové návrhy na doplnenie dokazovania, s ktorými sa okresný súd musel vysporiadať.

III.2. Replika sťažovateľky:

13. Sťažovateľka vo svojej replike v podstatnom uviedla, že skutočnosť, že spis sa nachádza na Najvyššom súde Slovenskej republiky, nebráni okresnému súdu v tom, aby konal, keďže odporca dovolaním výrok rozhodnutia o tvorbe úspor nenapadol. Situácia, keď sú určité výroky rozsudku odvolacieho súdu napadnuté dovolaním a iné, zrušujúce výroky nie, pritom nezbavuje prvostupňový súd povinnosti bez zbytočného odkladu znovu prejednať vec a nanovo rozhodnúť v rozsahu zrušených výrokov bez toho, aby boli povinné „vyčkávať“ na výsledky konania o dovolaní. Zároveň uviedla, že okresný súd žiadnym spôsobom nevyvrátil jej argumentáciu uvedenú v ústavnej sťažnosti, na ktorej zotrváva v plnom rozsahu.

14. Sťažovateľka je toho názoru, že jej rovnako nemožno klásť na ťarchu to, že počas konania predkladala obsiahlejšie vyjadrenia a množstvo dôkazov, keďže išlo výlučne o realizáciu jej procesných oprávnení. Rovnako irelevantná z pohľadu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je skutočnosť, že sťažovateľka a odporca sa nevedeli mimosúdne dohodnúť a ich vzťahy boli maximálne vyhrotené, keďže sťažovateľka riadne požiadala všeobecné súdy o poskytnutie súdnej ochrany, ktoré boli vzhľadom na predmet konania povinné vec prejednať a rozhodnúť bezodkladne.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

15. Podstata námietok sťažovateľky v súvislosti s namietaným porušením jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je založená na tvrdení o nečinnosti okresného súdu v napadnutom konaní, ako aj o jeho neefektívnom postupe.

16. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru), ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou spravidla zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú (i) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (ii) správanie účastníka súdneho konania a (iii) postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa.

17. Pokiaľ ide o kritérium právnej a faktickej zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že predmetné konanie spadá pod bežnú a pravidelnú rozhodovaciu prax všeobecných súdov, zvýšená náročnosť nevyplýva napokon ani z vyjadrenia predsedu okresného súdu, ani z chronologického prehľadu vykonaných procesných úkonov. V zmysle judikatúry ESLP sa však napadnuté konanie vzhľadom na jeho predmet (t. j. úprava povinností k maloletému dieťaťu) zaradzuje do kategórie tzv. citlivých konaní, ktorým majú všeobecné súdy pri svojom rozhodovaní venovať zvýšenú pozornosť.

18. V súvislosti s posudzovaním druhého kritéria ústavný súd konštatuje, že celková dĺžka konania bola ovplyvnená aj správaním účastníkov konania, resp. ich procesnou aktivitou. Z obsahu súdneho spisu vyplýva, že viaceré pojednávania boli odročené z dôvodov na strane odporcu (5 pojednávania), ako aj z dôvodu na strane sťažovateľky (1 pojednávanie). Sťažovateľka počas konania predložila okresnému súdu viacero procesných podaní, s ktorými sa pred samotným meritórnym

rozhodovaním musel vysporiadať. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že v súlade s platnou judikatúrou ESLP sťažovateľovi síce nemôže byť vyčítané uplatnenie procesných prostriedkov, ktoré mu na ochranu jeho práv poskytuje vnútroštátny právny poriadok, avšak na druhej strane podľa ESLP nemožno pričítať štátu zodpovednosť za prietahy, ktoré v konaní vznikli v dôsledku nutnosti vysporiadať sa s takýmito návrhmi (k tomu pozri rozsudok ESLP č. 52859/99 z 25. 5. 2004 vo veci Dostál proti Českej republike, § 220).

19. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup okresného súdu v napadnutom konaní. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na čl. 17 základných princípov Civilného sporového poriadku, v zmysle ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

20. V posudzovanom prípade ústavný súd konštatuje, že hoci z prehľadu procesných úkonov súdu nevyplýva žiadne obdobie vyslovenej nečinnosti, postup okresného súdu nemožno označiť za úplne efektívny. Je nesporné, že meritórny rozsudok okresného súdu zo 7. decembra 2021 bol vo výroku o tvorbe úspor zrušený krajským súdom z toho dôvodu, že okresný súd zaviazal povinnosťou zriadiť účet v prospech maloletého otca dieťaťa (odporcu) napriek tomu, že § 63 ods. 3 zákona o rodine priznáva túto povinnosť rodičovi, ktorý má maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, čo je v danom prípade sťažovateľka. Nesprávnu aplikáciu jasnej a zrozumiteľnej právnej normy možno vnímať ako nesústredenú činnosť okresného súdu vedúcu k predĺženiu trvania napadnutého konania v danej časti. Túto skutočnosť ústavný súd nemohol opomenúť.

21. Berúc do úvahy celkovú dĺžku napadnutého konania v danej časti bez jeho právoplatného skončenia (takmer 4 roky), ako aj už popísanú neefektívnu činnosť okresného súdu, ústavný súd rozhodol, že okresný súd v napadnutom konaní porušil základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (výrok 1). Vzhľadom na to, že vo veci dosiaľ nebolo v napadnutej časti právoplatne rozhodnuté, ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy vo veci konal bez zbytočných prietahov (výrok 2).

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

22. V prerokúvanom prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 302/2020). Ústavný súd v okolnostiach prerokúvanej veci prihliadol najmä na celkovú dĺžku napadnutého konania, ako aj skutočnosť, že okresný súd bol vo veci dlhodobo nečinný. V týchto okolnostiach ústavný súd

považuje za primerané priznanie finančného zadost'učinenia vo výške 2 000 eur pre s'ťažovateľku, ktoré bude povinný uhradiť okresný súd v zmysle § 135 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (výrok 3). V prevyšujúcej časti návrhu s'ťažovateľky na priznanie primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd nevyhoviel (výrok 5).

VI. Trovy konania

23. Ústavný súd priznal s'ťažovateľke náhradu trov konania v požadovanej výške, teda v sume 796,28 eur v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za 3 úkony právnej služby [prevzatie a príprava zastúpenia, písomné podanie ústavnej s'ťažnosti a replika s'ťažovateľky podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je vo výške 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 12,52 eur, čo spolu činí sumu 663,57 eur. K požadovanej sume bolo potrebné prirátať príslušnú daň z pridanej hodnoty, keďže právny zástupca s'ťažovateľky je registrovaným subjektom pre jej platbu. Vzhľadom na uvedené ústavný súd vo veci náhrady trov konania s'ťažovateľky rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto nálezu. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu s'ťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. októbra 2023

**Miroslav Duriš
predseda senátu**